

Департамент культури, туризму та культурної спадщини Кіровоградської обласної
державної адміністрації
Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського

Поет і місто в плині часу

До 75-річчя від дня народження Валерія Гончаренка

Бібліографічний покажчик

Бути променем чи краплиною,
Лиш світитися Україною.
Бути вітром, затятим вітром,
Спів про неї нести по світу.

В. Гончаренко

Кропивницький – 2017

Валерій Гончаренко.

Поет і місто в плині часу. Бібліографічний покажчик (до 75-річчя від дня народження Валерія Васильовича Гончаренка) // Департамент культури, туризму та культурної спадщини Кіровоградської обласної державної адміністрації, обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського, м. Кропивницький; укладачі: Нельга О.Е., Пивовар Н.П. – Кропивницький. – 2017. – 33 с.

У бібліографічному покажчику вміщено інформацію про джерела, які висвітлюють життя та творчість поета Валерія Гончаренка. Видання покликане задовольнити інтерес читачів до відомої особистості у культурному житті краю – журналіста, поета. В покажчику представлена бібліографія творів Валерія Гончаренка – окремих видань, публікацій у збірниках та періодичних виданнях.

Укладачі: Нельга О.Е.
Пивовар Н.П.

Редактор: Козлова В.А.

Відповідальна за випуск: Гаращенко О. М.

Від упорядника

Дане видання має на меті якнайповніше представити бібліографію про багатогранне життя й творчість нашого знаного земляка – поета, публіциста, лауреата літературної премії ім. Ю.Яновського Валерія Васильовича Гончаренка. Відкриває покажчик коротка біографічна довідка та стаття письменника Василя Бондаря, яка була надрукована в книзі вибраної лірики В.Гончаренка „Лиш світитися, Україною...”.

До покажчика включено всі видання його збірок поезій, прижиттєві публікації в періодичних виданнях, а також література про нього. Це публікації в збірниках, журналах та газетах, виявлені станом на 20 березня 2017 року в результаті вивчення фондів, каталогів і картотек, бібліографічних посібників нашої бібліотеки. Дане видання містить лише ті документи, які є у фондах ОУНБ ім. Д.І.Чижевського. Покажчик не претендує на вичерпність. Більшість матеріалів, які увійшли до нього, опрацьовано *de visu*. Хронологічні рамки добору літератури - 1967 - 2017 роки.

Бібліографію згруповано у семи розділах. У межах розділів виділено підрозділи й окремі ділення, у середині яких матеріали впорядковано за абеткою прізвищ авторів і назв публікацій. Бібліографічні записи пронумеровано, загальна кількість їх становить 240 позицій. Деякі описи, що входять до покажчика, супроводжуються анотаціями. Описи й скорочення здійснено відповідно до стандартів України в бібліотечній справі. Усі видання подаються мовою публікації, зберігаються орфографічні норми оригіналу. Довідково-бібліографічний апарат посібника - іменний покажчик, складений за зведеним російсько-українським алфавітом. Видання адресоване літературознавцям, науковцям, красзнавцям, бібліотекарям, а також прихильникам і шанувальникам творчості Валерія Гончаренка.

Упорядники складають щиро подяку всім, хто долучився до підготовки цього покажчика. Сподіваємося, що дане видання допоможе глибше пізнати й зрозуміти творчість письменника, ім'я якого стало гордістю нашого краю. Це - наш скромний внесок у вінок шани В.В.Гончаренку.

Передмова

Гончаренко Валерій Васильович. Біографічна довідка

Народився 23 квітня 1942 року в с. Мирна Долина Лисичанського району Луганської області в родині військовослужбовця. Помер 9 червня 2000 року в м. Кіровограді.

Член Національної Спілки письменників України, поет, лауреат премії ім. Ю. Яновського.

Закінчив філологічний факультет Кіровоградського педагогічного інституту в 1967 році. Працював у редакціях газет міст Кіровограда та Миколаєва. Фундатор та керівник міської молодіжної літературної студії "Сівач". Автор поетичних книжок: "Червоний волосожар" (1967), "Кроки" (1974), "Дума про отчу землю" (1984), "Шлях до джерела" (1986), "На розі полудня" (1994), "Парад химер" (2000). У творчому доробку - п'єси: "Добро і зло", "Дитинство Тараса", "Сміх Іуди", "Необшліфовані діаманти", повість "Священний жук скарабей" та оповідання. Вірші В.Гончаренка перекладалися болгарською, російською, осетинською, казахською та іншими мовами. Чимало віршів, пісень і поем присвятив Валерій Гончаренко Кіровограду, де прожив 56 із 58 років життя.

З 2001 року проводиться обласний літературний конкурс творчої молоді ім. Валерія Гончаренка.

ПОЕТОВА ДРАМА

Кожна людина приходить у цей недосконалий світ з чітко визначеною місією, аби виконати дане їй вищими силами призначення. Приблизно так кажуть фаталісти та люди набожні і завжди мають рацію, посилаючись на життєписи, долі і справи відомих і маловідомих смертних під безсмертним небом.

Коли через призму такої філософії я оглядаюся на життєву дорогу, що так раптово, несподівано обірвалась, поета і громадянина Валерія Гончаренка, то бачу, що вона логічно вписується і в контекст часу, і в географічні координати. Валерія Гончаренка потребував Кіровоград 60-80-х років минулого століття. Чи виповнив він свою місію і наскільки адекватно до призначення - тут однієї думки не дійдуть ті, хто його знав, хто ним захоплювався, хто його терпів і хто (бо були й такі) ненавидів.

Літературне сходження його було яскравим і обнадійливим. Першу книгу поезій він видав у студентські роки в столиці, факт сам по собі навіть доби шестидесятництва неординарний, його ім'я літературні критики заводили в обойми молодих і перспективних, його кликали на поетичні семінари в Київ, Дніпропетровськ, Москву, про нього схвально, як про сина, відгукнувся Олесь Гончар... Слава його гріла, але офіційної слави йому було недостатньо, аби самому себе поважати, аби мати відчуття, що ти гідно виконуєш своє призначення. Зіркий оком і серцем юнак, він бачив фасад і задвірки доби, не міг не знати, що дозволялось славити, а куди потикатись було заказано. Отже, знав ціну тій дозволений славі.

Кінець 50-х, початок 60-х в усьому Радсоюзі, а в Україні й поготів, були роками ідеологічного потепління, відлиги після міцних тоталітарних (сталінських) морозів. Саме ці роки дали енергію підпільним угрупованням національних дисидентів і публічним гуртуванням творчої молоді по більших містах України - у Києві, Львові, Одесі. Провінційний Кіровоград також потребував провідника національного, народного думання і так сталося, що цю роль доба підсовувала молодому, запальному, вродливому і талановитому поету. Він же про це й не здогадувався. Бо був іще зовсім юний, дуже недосвідчений.

Чому йому? Чому не власному кореспондентові столичної газети, авторитетному письменникові? (В роки Другої світової перебував на окупованій німцями території і партійні органи та органи безпеки ще задовго до «відлиги» тупнули ногою, перелякавши до смерті.) Чому не вузівському викладачеві, авторові ґрунтовних наукових і літературних розвідок життя і творчості корифеїв українського театру? (За одне лиш читання андеграундової літератури його викинули з партії, позбавивши роботи і впорскнувши в його кров невиліковну хворобу.) Чому не поету-наставнику, хто за хрещеного батька в літературі мав геніального Тичину? (Сімейні негаразди змусили покинути рідне місто і невдовзі зійти з життєвої стежки у розквіті творчих сил.) Чому не редакторові молодіжної газети, недавньому випускникові столичного університету з середовища Олійника, Сома, Симоненка?..

Вибір впав на нього - народженого при межі України в льотчиській ескадрильї під завивання мін і снарядів у всій Європі, безбатченка при живому вітцеві, пацана кузнівських землянок у центрі міста, попівського прислуги й червоногалстучного піонера водночас, згодом «президента цеглин», муляра і - студента, єдиного парубка на курсовому дівочому ярмарку. Чому на нього? Бо він іще не був спійманий на гачок ні посадою, ні зарплатою, ні родиною, ні партійним осередком. Єдиний, від кого він був тоді залежний - це його любляча мама, Надія Мусіївна, якій він був відданий усе життя, цінував її жертвність і любов, боявся цій любові перечити навіть тоді, коли відчував, що вона з відтінком егоїзму. Але щодо творчості, то мати відпускала сина у вільне плавання, а більше ніякі застороги не могли тримати його дозріваючу громадянську пісню, яка рвалася із грудей, народжена несправедливістю його голоштанного дитинства, побабчених від прання чужої білизни материних рук з одного боку, а з другого - ситості та пихатості власників «персональних авто», з якими доля звела Поета у перші роки журналістських буднів. Впившись славою «Червоного Волосожара», заохочений демократичною атмосферою вільнодумства, він розпростер крила, аби шматувати ними ту путанку, яку було накинуто його народові. Цього зухвалого поруху іще не вздріли й не оцінили ні читачі, ні навіть друзі - бо він був закономірний. Оцінили вороги, душители і вірнопіддані сильної, міцної і, здавалось, вічної імперії. Це їх він назвав живими «мертвими душами». Поет, наївний і довірливий поет, не ховався з цим віршем, бо не знав, що має в руках бомбу. Він відправляв його по пошті редакціям журналів і газет, але ніде і ніхто не публікував. Тиражували його в інших кабінетах. Славу цій тридцятидворядковій поезії створили органи безпеки. І от тоді вірш пішов по руках. Для автора заходило сонце офіційної слави і починався період невизначеності, хитань, вагань, поневірянь і нарешті здачі в полон. Поет не витримав тієї ноші, яку поклала на його плечі доля, бо був просто не підготовлений до цього. Синдром Дзюби - нашого, периферійного масштабу.

Ба більше: він став червоним трубадуром. Полистаймо його книги «Кроки», «Дума про отчу землю», «Шлях до джерела», погортаймо численні (не перебільшення - Гончаренко був плодотворним поетом) публікації в обласній та районній періодиці - вони аж голосять комунізмом: «диптих червоного стяга», «червоноармійська балада», «з профілем Ілліча», «жовтневий диптих», «революції», «кумач Краснодона»... У ті часи поетична книжка просто не мала найменшого шансу побачити світ без подібних заспівних «паровозів». Але ж навіть для «паровозів» - забагато. Хоча й надмірність у демонстрації відданості керівній і спрямовуючій не вельми розчулювала церберів Системи: Гончаренкові книги виходили рідко, через сім, через десять років. За Брежнєва стерильно червоні, незаплямовані пііти друкували по книжці щороку, а то й не одну в рік. Гончаренко був заплямований. І Система про це постійно пам'ятала. Й тримала Поета на повідку.

А душа його розривалась поміж справжнім і наявним, він уже й сам губився, що є чим, нерідко душевні термосування заводили його на узбіччя - забутись, розрядитись... В перервах між забуттями він творив чудову інтимну, пейзажну, соціальну лірику, яка

ставила його на ноги, вертала віру в себе. І так роками. Згадую початок демократичних перемін у суспільстві наприкінці 80-х і не бачу там Гончаренка. Це був уже його час, його любов, його вітри віяли над пробудженою до національного буття Україною - а він ще вагався, ховався сам од себе. Такою дошкульною і важкотравною були комуністичні контузія і блекота. Не поет - попіл. Здавалося, попіл. І десь невзабарі у схололій золі зродився вогонь. І то не просто ватра, а напалм. Нерідко з докорами собі та ближнім. Проте той вогонь виявився припізнілим - суспільство вже почало втомлюватись од ненависті. А поет і художнім, і сатиричним, і публіцистичним словом продовжував воювати з прогнилою ідеологією, що часом викликало іронічну посмішку і співчуття. Однак мало хто знав, що безсонними ночами його безнастанно навідує Муза, нашіптуючи якісно нові, незвичні для нього самого мотиви і ритми, які він уже не побачить надрукованими...

Його найкраща поетична книга «На розі полудня» мала б вийти років на п'ять раніше - і то було б явище в тогочасній українській літературі (з іншою, звичайно, назвою, бо до полудня було б іще...). Коли поезію мати за сурму. Та час стирає ознаки актуальності у всяких художніх текстах, лишається лиш майстерність словоскладу, довершеність форми, глибина думки - якщо вони, зрозуміло, присутні. Лишається на роки, на століття біль, мука, радість, захоплення, томління душі, непевність, зрада, відданість, любов, совісність - у слові, у куцях поетичних рядках. І тоді закономірно напрошується перегляд змісту і суті призначення Поета.

Не робімо поспішних висновків. Але поспішаймо їх робити. Бо Поет відбувся. Відшеретуймо полову від зерна, і він постане могутнім і цілісним, ліричним і інвенктивним, дотепним і ніжним. Поетом талановитим і своєрідним, ім'я якому - Валерій Гончаренко.

Василь Бондар

Творчість В. В. Гончаренка

I. Книги

1.1. Окремі видання

1. Гончаренко, Валерій Васильович. Дума про отчу землю: поезії / Валерій Гончаренко. - Дніпропетровськ: Промінь, 1984. - 29,[1] с
2. Гончаренко, Валерій Васильович. Кажу ось: моменто морі!: поезії / Валерій Гончаренко; ред. Юрій Сердюченко. - Кіровоград: Обл. організація НСЖУ, 2001. - 59 с.: портр, іл
3. Гончаренко, Валерій Васильович. Кроки: поезії / Валерій Гончаренко. - К.: Молодь, 1974. - 44,[4] с
4. Гончаренко, Валерій Васильович. На розі полудня / Валерій Гончаренко. - К. : Рад. письменник, 1991. - 115,[3] с. : іл.
5. Гончаренко, Валерій Васильович. Лиш світитися Україною... : поезії / Валерій Гончаренко ; упор. Ф. Шепель ; за ред. Василь Бондар. - Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2015. - 323,[1] с.: іл.
6. Гончаренко, Валерій Васильович. Парад химер: поема-пародія / Валерій Гончаренко; іл. В.Кир'янов. - Кіровоград: Центрально-Українське вид-во, 2000. - 70,[1] с.: іл
7. Гончаренко, Валерій. Цар Сонько і кіт Санько / Валерій Гончаренко; худож. Є.Павлович. - Кіровоград: Кіровоград. держ. вид-во, 1999. - 12 с.: іл.
8. Гончаренко, Валерій Васильович. Червоний Волосожар: поезії / Валерій Гончаренко. - К. : Рад. письменник, 1967. - 47 с. : портр
9. Гончаренко, Валерій Васильович. Шлях до джерела: поезії / Валерій Гончаренко. - К.: Молодь, 1986. - 52,[2] с

1.2. Збірники поезії

10. Гончаренко В. // Блакитні вежі: хрестоматія творів письменників Приінгульського краю: у 2 т. / редкол.: Василь Бондар (голова), Т. В. Андрушко, А. М. Корінь [та ін.]; авт. передм. Л. В. Куценко; укл.: Василь Бондар. - Кіровоград: Мавік. - 2011. Т. 1: Поезія / Тетяна Андрушко [та ін.]. - 2011. – С.119-127.: портр., іл. - Бібліогр. в кінці розд.
11. Гончаренко, Валерій// Корниец, Валерий Петрович. Перезвоны: (переводы с украинского) / Валерий Корниец; ред. Станислав Янчуков. - Кіровоград: Центрально-Украинское издательство, 2012. – С. 32 - 71 - Текст: рус., укр.

12. Гончаренко, Валерій. Медитації при світлі слова Кобзаря// Шевченкіана степова: антологія / укл. Василь Бондар. - Кіровоград : Мавік, 2005. – С. 182-185
13. Гончаренко, Валерій // На грани катастрофы: Из украинской поэзии XX века / Евгений Маланюк, Иван Свитличний, Лина Костенко и др.; пер. Т. Барышева. - Кіровоград: Центрально-Украинское изд-во, 2002. – С. 102 - 117.: портр
14. Гончаренко, Валерій „Я хотів би вклонитись...” // Золоте поле: Літературний альманах письменників Приінгулля / Валерій Гончаренко [та ін.]. - Кіровоград: Поліграф-Терція, 2009. – С. 3-10

1.3. В. Гончаренко – редактор, рецензент

15. Вовченко-Керуцкене, Галина. Листья в подъезде [Текст] / Вовченко-Керуцкене; ред. Валерій Гончаренко. - Кіровоград: Центрально-Украинское изд-во, 1998. - 56 с.: іл, портр.
16. Каретный, Анатолий Дмитриевич. Калиновое солнце: Стихи / Анатолий Каретный; вступит. ст. В.Гончаренко. - Кіровоград: б.и., 1999. - 56 с.: ил.
17. Каретный, Анатолий Дмитриевич. Моя Итака: стихи / Анатолий Каретный; вступ. ст. В.Гончаренко. - Кіровоград: б.и., 1997. - 83 с.
18. Колесников, Сергій Вікторович. Кам'яний Брід: [Вірші] / Сергій Колесников; авт.передм. Валерій Гончаренко. - Кіровоград: Лебедія, 1998. - 56 с.
19. Коцар, Леонід Іванович. Сивий смерч: поема-реквієм / Леонід Коцар; ред. Валерій Гончаренко. - Кіровоград: Степ, 1998. - 27 с.: фото

II. Публікації В. Гончаренка на сторінках періодичних видань

2.1. Поезія

20. Гончаренко В. Із нового рукопису: вірші / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1987. - 7 жовтня
21. Гончаренко В. Інвалідка. На розі полудня. Борг: вірші / В. Гончаренко // Поріг. - 1992. - № 2. - С. 13-14
22. Гончаренко В. Інвалідка: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 20 травня
23. Гончаренко В. Балада про дівча і командира: поезії / В. Гончаренко // Червона зірка. - 1984. - 14 червня; Ленінська зоря. - 2017. - 10 квітня
24. Гончаренко В. Березневий зорепад: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградські новини. - 1990. - 3 березня
25. Гончаренко В. Бровко: вірші для дітей / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1991. - 25 жовтня
26. Гончаренко В. Відповідь Центру: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1991. - 30 листопада
27. Гончаренко В. Він усміхався тільки їй: пісня / В. Гончаренко, П. Бровченко // Маловисківські вісті. - 1999. - 10 березня. - С. 4
28. Гончаренко В. Віра. Предтечі. До злочинства: вірші / В. Гончаренко // Ленінська зоря. - 1992. - 23 жовтня
29. Гончаренко В. Вірші / В. Гончаренко // Дніпро. - 1984. - № 4. - С. 11-12
30. Гончаренко В. Вірші / В. Гончаренко // Серп і молот. - 1991. - 30 липня
31. Гончаренко В. Вдома!: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1980. - 12 жовтня
32. Гончаренко В. Виклик вчорашньому: вірш / В. Гончаренко // Вітчизна. - 1990. - № 12. - С. 9-13
33. Гончаренко В. Вулиця Кузні мого дитинства: вірш // Народне слово. - 1996. - 21 вересня. - С. 4
34. Гончаренко В. Гілка дороги: вірші / В. Гончаренко // Степ. - 1996. - № 2-3. - С. 76-80
35. Гончаренко В. Добірка віршів / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 2001. - 8 червня. - С. 12
36. Гончаренко В. Добірка віршів / В. Гончаренко // Кур'єр Кривбасу. - 2001. - № 138. - С. 136-138

37. Гончаренко В. Дуель: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1987. - 10 лютого
38. Гончаренко В. Експромт болільника: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 7 квітня
39. Гончаренко В. Експромт- калини кетяг / В. Гончаренко // Народне слово. - 1998. - 26 вересня
40. Гончаренко В. Елегія: вірш пам'яті Василя Гутника / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 2002. - 10 вересня. - С. 3
41. Гончаренко В. Жест прозріння: вірш / В. Гончаренко // Ленінська зоря. - 1990. - 14 вересня
42. Гончаренко В. З нового рукопису: вірші / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1988. - 19 червня. - Зміст: Еволюція сьогодення; Дурник Люля; Монолог Дальтоніка; Вечірня зоря
43. Гончаренко В. Кіровоградська Енеїда: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1990. - 16 червня
44. Гончаренко В. Коропиха. Вода в город: вірші / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 15 жовтня
45. Гончаренко В. Медитації при світлі слова Кобзаря: триптих / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 22 травня. - С. 3; Кіровоградська правда. - 2000. - 25 липня. - С. 3
46. Гончаренко В. Молитва до України: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградські новини. - 1990. - 26 травня
47. Гончаренко В. Монолог одвертості: вірш / В. Гончаренко // Освітнянський гарт. - 1991. - 8 листопада
48. Гончаренко В. Монолог прозріння: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1990. - 21 квітня
49. Гончаренко В. Музика світу / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1983. - 24 вересня. - Зміст: Чуття землі небесне / В. Базилевський.
50. Гончаренко В. Наївна балада: вірші / В. Гончаренко // Співрозмовник. - 1991. - № 1. - С. 4: фото
51. Гончаренко В. Непереможний стяг: вірші / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1986. - 25 лютого
52. Гончаренко В. Ностальгічне прозріння: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 2000. - 23 травня. - С. 3
53. Гончаренко В. Одкровення нащадків: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградські новини. - 1990. - 5 травня

54. Гончаренко В. Одкровення: вірші / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1987. - 25 жовтня
55. Гончаренко В. Осяяння. Пам'яті матері. Так, як річка в своє джерело... Етюд затінку / В. Гончаренко // Дніпро. - 1984. - № 8. - С. 11-12
56. Гончаренко В. Очима неба і землі: вірші / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1988. - 19 березня
57. Гончаренко В. Падіння юного ангела: вірш / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1990. - 24 травня
58. Гончаренко В. Парад химер в Кіровограді: гротескний роман у віршах/ В. Гончаренко // Степ. – 1996. - № 1. – С. 88-96: іл.
59. Гончаренко В. Перші кроки: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1980. - 14 жовтня
60. Гончаренко В. Поезія / В. Гончаренко // Ритм. - 1990. - 23 серпня
61. Гончаренко В. Поет: вірш / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 2002. - 24 травня. - С. 10
62. Гончаренко В. Послання до пітекантропа: вірш / В. Гончаренко // Народне слово. - 2012. - 1 листопада. - С. 12
63. Гончаренко В. Предтечі: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 1 квітня
64. Гончаренко В. Райдуга тривоги: поезія / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1991. - 10 серпня
65. Гончаренко В. Райдуга у сльозі: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 5 серпня; Трудівник Устинівщини. - 1991. - 25 жовтня
66. Гончаренко В. Ранки, як дзвони: вірш / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 12 березня. - С. 3
67. Гончаренко В. Розмай-травень: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 1 травня
68. Гончаренко В. Синій птах: вірш / В. Гончаренко // Співрозмовник. - 1990. - липень
69. Гончаренко В. Слово - спалах... / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1976. - 14 грудня
70. Гончаренко В. Слово - спалах...: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1976. - 14 грудня
71. Гончаренко В. Сонце на краю лелечім: вірші / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 27 листопада

72. Гончаренко В. Спогад про літо: вірш / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1990. - 23 вересня
73. Гончаренко В. Тінь тирана: фрагменти із поеми / В. Гончаренко // Зоря комунізму. - 1988. - 24 грудня
Поема присвячена українським радянським письменникам, які стали жертвами сталінських репресій.
74. Гончаренко В. Тролейбусна пригода: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1990. - 3 листопада
75. Гончаренко В. Хайнівка: триптих / В. Гончаренко // Вперед. - 1990. - 10 березня; Кіровоградська правда. - 2000. - 18 квітня. - С. 3
76. Гончаренко В. Червнево-чорне 22-ге: вірш / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1991. - 22 червня
77. Гончаренко В. Черлений триптих / В. Гончаренко // Народне слово. - 1995. - 22 червня. - С. 3
Світлій пам'яті земляків, яких забрала війна
78. Гончаренко В. Чотири пісні з одного голосу: тетриптих: Т.Г.Шевченко присвячено / В.Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 6 березня. - С. 4
79. Гончаренко, Валерій. Кажу ось: мemento морі!: Добірка віршів / Валерій Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1999. - 21 грудня. - С. 3
80. Гончаренко, Валерій Нехай клянуть мене уста...: вірш / Валерій Гончаренко // Вісник регіону. - 2000. - 27 травня. - С. 4

2.2. Художня проза

81. Гончаренко В. Дебют: оповідання / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 10 липня
82. Гончаренко В. Дитинство Ісуса Христа: оповідання / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 10 жовтня

2.3. Публіцистичні та літературно-критичні статті

83. Гончаренко В. "В мені не згасли давні болі, але вже ятяться нові" : до 60-річчя обласного літературного об'єднання / Валерій Гончаренко // Вечірня газета. - 1999. - 17 вересня. - С. 10
84. Гончаренко В. Відродження чи ... зародження? Педагогічні медитації / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 25 вересня

85. Гончаренко В. Віктор Френчко: "Як би я не захоплювався шедеврами Родена, як митець, хочу залишатися тільки Френчком" / В.Гончаренко // Вечірня газета. - 1999. - 6 серпня. - С. 12
86. Гончаренко В. Веселка в тумані: портрет художника Б.М.Вінтенка / В. Гончаренко // Діалог. - 1992. - 28 листопада
87. Гончаренко В. Вогонь калини і зорі / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1988. - 11 вересня. - С. 4
Про поетичну збірку молодого кіровоградського поета Петра Селецького "Незгасний вогонь".
88. Гончаренко Валерій Вчитися заробляти ніколи не пізно / Валерій Гончаренко // Закон і бізнес. - 1999. - 2 жовтня. - С. 3
89. Гончаренко В. Горобеня в золотій клітці / В.Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 16 жовтня. - С. 3
Про Кіровоградський будинок дитини.
90. Гончаренко В. День народження - сьогодні. Самодіяльному заслуженому ансамблю танцю УРСР "Ятрань" - двадцять років / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1969. - 5 грудня
91. Гончаренко В. Десять - число щасливе: про кропивничанина Віктора Алдошина / В.Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 1 січня. - С. 4
92. Гончаренко В. Дзеркало відвертості / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1988. - 25 лютого. - С. 3
Роздуми поета про проблеми суспільства: перебудова, українська мова, влада, спілкування і т.ін.
93. Гончаренко В. Дивертисмент на долонях квітня: спогади / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 17 грудня
94. Гончаренко В. Дискотека чи бібліотека? / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 2 лютого. - С. 2
95. Гончаренко В. Дмитро Притула: "Вірю в дивосвіт музики і пісні", засл. артист республіки, очолює ансамбль "Зоряни" / В.Гончаренко // Чому?.- 1999. - 29 січня. - С. 6
96. Гончаренко В. Довірлива мова лірики: Поезія С.Чернецького / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1984. - 19 травня
97. Гончаренко, Валерій. Друга сходинка до Парнасу: [Про збірку поезій А.Загравенка "Спадок"] / Валерій Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 20 березня. - Ст. 3
98. Гончаренко В. Етюди незвичайного дня: (На святкуванні Дня Незалежності України) / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1991. - 9 серпня. - С. 6

99. Гончаренко В. Є ляльковий! В Кіровограді відкрився обласний театр ляльок / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1970. - 20 жовтня
100. Гончаренко В. З чого починається Батьківщина?: роздуми / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 1 листопада
101. Гончаренко В. Завіса свята піднята: про свято театрального мистецтва на Кіровоградщині / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1978. - 26 вересня
102. Гончаренко В. "Закрита" тема / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 7 червня. - С. 3
103. Гончаренко В. Зустріч з уяви. Сентиментальна історія / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 27 березня
104. Гончаренко В. Ідіот з Мадагаскару: монолог песиміста / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 21 листопада. - С. 4
105. Гончаренко В. Квіти спомину: до 50-річчя поета В.Юр'єва / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1987. - 25 червня
106. Гончаренко В. Мелодія пензля / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 17 листопада. - С. 3. - фото
Про Кіровоградську організацію Спільки художників України.
107. Гончаренко В. Мов звук павутинки: до 10-річчя з дня смерті В.Близнеця / В. Гончаренко // Народне слово. - 1991. - 21 червня. - С. 3: фото
108. Гончаренко В. На гачку добровільного божевілья: Обласний наркодиспансер / В.Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 11 лютого. - С. 3
109. Гончаренко В. На перехресті споминів / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1983. - 24 вересня. - Зміст: Золота неділя / В. Юр'єв. Рец. на Юр'єв В. Золота неділя / В. Юр'єв
110. Гончаренко В. Ностальгія за імперським нашійником: есе / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 31 жовтня
111. Гончаренко В. Озирнутися душею / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 4 вересня. - С. 3
Про зустріч з дружиною Григорія Косинки.
112. Гончаренко В. Олесь Гончар: спогади про зустріч / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 17 листопада. - С. 5
113. Гончаренко В. Оманливе самоутвердження або формула хамства: есе / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 20 жовтня. - С. 2
114. Гончаренко В. Омофор над Україною: Шкіц-медитація / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 16 жовтня. - С.4
Післямова до великого свята Покрови.

115. Гончаренко В. Освідчення при світлі вогню калини / В. Гончаренко // Народне слово. - 1997. - 25 листопада. - С. 4
Про збірку поезій В.Гутника "Откровение".
116. Гончаренко В. Оскарження Дон-Кіхота / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1988. - 24 липня. - С. 2
Погляд автора на проблему людських чеснот у нашому суспільстві.
117. Гончаренко В. Пелюстка спомину: До 75- річчя В.О.Сухомлинському / В. Гончаренко // Діалог. - 1993. - 25 вересня
118. Гончаренко В. Пелюстка спомину: творчість поетеси Клавдії Башликової / В. Гончаренко // Ленінська зоря. - 1988. - 9 липня; Молодий комунар. - 1988. - 9 липня
119. Гончаренко В. Пісенний цвіт "Гілки" / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1997. - 11 вересня. - С. 3. - фото
120. Гончаренко В. Пристані суворої пам'яті: відкриття пам'ятника героям-підпільникам "Спартака" / В. Гончаренко // Молодий комунар. - 1978. - 2 листопада
121. Гончаренко В. Промінь у холодній воді: долі людські / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1991. - 17 вересня. - С. 4
122. Гончаренко В. Прощання з осінню / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 17 листопада. - С. 5
Про поезію Леоніда Коцара.
123. Гончаренко В. Свічка на обрії: нарис / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 14 листопада
124. Гончаренко Валерій " Служба 9-1-1" готова прийти на допомогу будь-якої миті: [Рятувальна служба в Кіровограді] / Валерій Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 18 лютого. - С. 3
125. Гончаренко, Валерій. Сонячний промінь у холодній воді, або Несподіване інтерв'ю з уяви: Тамарі Журбі-60 років / Валерій Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 16 січня. - С. 3
126. Гончаренко В. Столиця мого дитинства: нарис / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1990. - 17 серпня. - С. 5
Спогади про пам'ятні події і людські долі вчорашнього Кіровограда.
127. Гончаренко В. Там, де Ятрань круто в'ється / В. Гончаренко // Соціалістична культура. - 1970. - № 2. - С. 24
128. Гончаренко В. Труди і дні... "п'ятнадцятирічних": в 1984 році була створена Кіровоградська обласна організація НСПУ / В.Гончаренко // Вечірня газета. - 1999. - 24 грудня. - С. 3
129. Гончаренко В. Усмішка перемогла: Людмила Попчук, поетеса, лауреат премії ім.Ю.Яновського / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1983. - 9 квітня

130. Гончаренко В. Черлене листя: нарис / В. Гончаренко // Ритм. - 1991. - 24 жовтня
131. Гончаренко В. Цвітуть зимові небеса: ювілей засл. артиста України кропивничанина Володимира Мироновича / В.Гончаренко // Народне слово. - 1999. - 6 лютого. - С. 4
132. Гончаренко В. Щирість і відвертість / В. Гончаренко // Кіровоградська правда. - 1988. - 11 грудня. – С. 4
Про поета Дмитра Іванова.
133. Гончаренко В. Юрію Камінському - 50! / В. Гончаренко // Вечірня газета. - 1992. - 19 грудня

III. Матеріали про життєвий і творчий шлях В.В. Гончаренка

3.1. Книги

134. Бондар В.В. Гончаренко Валерій Васильович // Енциклопедія Сучасної України: В 25 т. / НАН України, Наукове т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопедичних досліджень; ред. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський та ін. - К. - 2001.
Т. 6: Го-Гю. - 2006. - С. 151
135. Бондар, Василь Васильович. Валерій Гончаренко: „В мене ніколи не було творчого застою”. // Бондар, Василь Васильович. У пошуках слова значущого: Статті, інтерв'ю, рецензії / Василь Бондар. - Кіровоград: Степ, 2008. – С. 117-122: фото
136. Валерій Гончаренко // Письменники Радянської України: 1917-1987: Біобліографічний довідник / Укл. В.К.Коваль; Укл. В.П.Павловська. - К.: Рад. письменник, 1988. – С. 150.: портр
137. Валерій Гончаренко // 15 х 15: Письменники Приінгуля: Автобіобліографічний довідник / Укл. Василь Бондар. - Кіровоград: Центрально-Українське вид-во, 1999. - С. 13-16
138. Гончаренко, Валерій Васильович // Літературний словник Кіровоградщини / Кіровоградська організація спілки письменників України; Автор-упор. Леонід Куценко. - Кіровоград: [б. и.], 1995. - С. 25-26
139. Гусейнов, Григорій Джамалович. Незаймані сніги: п'ятнадцять мандрівних історій: [документальні повісті]: в 3 кн. / Григорій Джамалович Гусейнов; Григорій Гусейнов. - Дніпропетровськ : Арт-Прес. - 2010. Кн. 2. - 2010. - 559 с.: портр., фото
140. Кіровоградщина у дзеркалі часу: літературне мистецтво [] = Кіровоградщина в зеркале времени: литературное искусство = Kirovohrad in the mirror of time: literary arts : фотоальбом / авт.-укл. Олександр Чуднов, Олег Бабенко, авт. ідеї Євгенія Шустер [та ін.] ; за заг. ред. Олександра Чуднова. - Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. - 73,[2] с.: портр., фото, іл. - (Сер. "Кіровоградщина у дзеркалі часу"). - Текст: укр., рос., англ.
141. Куманський, Броніслав. Валерієві Стожари // Куманський Броніслав Петрович. Під зорею степової Еллади / Броніслав Куманський. - Кіровоград: Видавець Лисенко В. Ф., 2015. – С. 72- 81

3.2. Статті з періодичних видань

142. ...А я повертаюсь, як промінь із ночі" // 21-й канал. - 2001. - 7 червня. - С. 3
143. Андрушко, Тетяна. Запалити сонце... у собі! / Тетяна Андрушко // Вежа. - 2013. - № 31. - С. 224-227
144. Базилевський В. Парадоксальність суджень // Літературна Україна. – 1967. - 8 грудня
145. Бабенко, Олег Олександрович. Слово про незабутніх / Олег

- Олександрович Бабенко // Народне слово. - 2017. - 19 січня. - С. 8: фото
Рец. на: Смоленчук М. Білі бланкети / М. Смоленчук. - Імекс-ЛТД; Смоленчук М. Смутна доба / М. Смоленчук. - Імекс-ЛТД; Гончаренко В. "Лиш світитися Україною" / В. Гончаренко
146. Базилевський В. Згадуючи менестреля / В.Базилевський // Кур'єр Кривбасу. - 2001. - № 138 . - С. 131-133
147. Бондар В. Портрети Любові Кир'янової / В. Бондар // Вежа . - 2011. - № 27. - С. 252-255
Про портрет Валерія Гончаренка, написаний Л. Кир'яною.
148. Бондар В. "...Спроможусь на більшу епістолу..." / В.Бондар // Народне слово. - 2001. - 18 січня. - С. 3
149. Бондар В. Поетова драма: до 60-річчя Валерія Гончаренко. Риси творчого шляху. Вірш. / В.Бондар // Народне слово. - 2002. - 23 квітня. - С. 3
150. Бондар О. Премія за молодість і талант / О.Бондар // Голос України. - 2001. - 11 травня. - С. 16
151. Бровченко П. За синьою долиною: про одноіменну збірку пісень на тексти місцевих авторів / П. Бровченко // Маловисківські вісті. - 1997. - 20 серпня
152. Бровченко Павло Освідчення: пісня / Павло Бровченко, Валерій Гончаренко // Маловисківські вісті. - 2000. - 19 липня. - С. 3
153. Валерій Васильович Гончаренко - Людина, Поет, Публіцист... // Діалог. - 2000. - 23 червня. - С. 4-5
154. Валерій Гончаренко у нашій пам'яті // Народне слово. - 2000. - 18 липня. - С. 3
155. Валерій Гончаренко: некролог // Літературна Україна. - 2000. - 29 червня. - С. 8
156. Вечір пам'яті поета і журналіста: новини коротко // Народне слово. - 2015. - 18 червня. - С. 3 : фото
До 15-ї річниці з дня смерті Валерія Гончаренка відбувся вечір у літературному музеї
157. Ісаєв І. З думою про отчу землю / І. Ісаєв // Прапор Леніна. - 1984. - 21 липня. - Зміст: Дума про отчу землю
Рец. на Гончаренко В. Дума про отчу землю / В. Гончаренко
158. Дацька, Валентина. Валерій Гончаренко: поет і громадянин: З циклу "Видатні постаті Степової Еллади" / Валентина Дацька // Народне слово. - 2016. - 21 квітня. - С. 8: фото
159. Кердіваренко О. "Пам'яті поета": В обласному центрі створена ініціативна група з організації увічнення пам'яті Валерія Гончаренка / О.Кердіваренко // Кіровоградська правда. - 2001. - 10 листопада. - С. 1

160. Кизименко О. Валерій Сорокін: Не усі, хто пише вірші, є поетами. Тож я - автор / О. Кизименко // Народне слово. - 2011. - 7 липня. - С. 9
Інтерв'ю з В.Сорокіним стосується переважно літературних уподобань, ставлення до власної творчості, музичних авторитетів, а також двох виданих збірок - "Сниавь" та "Ваятель снов"
161. Клочек Г. Освідчення в любові / Г. Клочек // Радянський студент. - 1984. - 25 травня; Червона зірка. - 1984. - 8 червня. - Зміст: Дума про отчу землю
Рец. на Гончаренко Валерій. Дума про отчу землю / Валерій Гончаренко
162. Конкурс, премії та книжкова перспектива // Кіровоградська правда. - 2012. - 20 березня. - С. 4: фото
Інформація про оголошений конкурс імені В.Гончаренка на кращі літературні твори серед молодих літераторів Кіровоградщини
163. Корінь А. Він був... дзвонарем / А. Корінь // Народне слово. - 2012. - 19 квітня. - С. 10: фото
Спогади про В.Гончаренка з нагоди 70-річчя від дня народження поета
164. Корінь А. Комсомоле, доле моя: відгук на однойменну збірку поезій, присвячених комсомолу / А. Корінь // Молодий комунар. - 1983. - 29 жовтня
165. Корінь, Антоніна. А творчість Валерія живе / А.Корінь // Кіровоградська правда. - 2000. - 27 червня. - С. 3
166. Корінь, Антоніна. "Записано в серці моїм": (Пам'яті поета, лауреата премії імені Юрія Яновського Валерія Гончаренка) / А.Корінь // Вечірня газета. - 2001. - 8 червня. - С. 12
167. Корінь, Антоніна. Очима неба і землі: Валерію Гончаренку - 50 / Антоніна Корінь // Кіровоградська правда. - 1992. - 23 квітня. - С. 3: фото. - Зміст: Коверкот / Валерій Гончаренко. Осліплий пес
168. Корінь, Антоніна Портрет на фоні обріїв (Уривки із спогадів): Пам'яті поета Валерія Гончаренка / А.Корінь // Кіровоградська правда. - 2000. - 25 липня. - С. 3
169. Кримський, Анатолій. Такі пекучі, такі спекотні червні: спогади про Валерія Гончаренка / Анатолій Кримський // Народне слово. - 2001. - 7 червня. - С. 3; Народне слово. - 2016. - 6 жовтня. - С. 8: фото
170. Куманський Б. "Свічка по поетові і квіти для нього": у приміщенні обласної бібліотеки для юнацтва імені Бойченка відбулась презентація книги кіровоградського поета Валерія Гончаренка "Кажу ось: мemento морі" / Б.Куманський // Народне слово. - 2001. - 16 жовтня. - С. 2
171. Куманський Б. Синя траса Валерія Гончаренка / Б. Куманський // Нова газета. - 2012. - 19 квітня. - С. 10
172. Куманський Б. Валерієві Стожари: у червні 15 років тому не стало поета Валерія Гончаренка / Б. Куманський // 3 перших уст. - 2015. - 4 червня. - С. 8, 11: фото

173. Куманський Б. Гострим словом по всякій всячині / Б. Куманський // Народне слово. - 2006. - 20 травня. - С. 1
Про відкриття виставки в літературно-меморіальному музеї Карпенка-Карого, присвяченої творчості членів Буго-Гардівського гумористичного куреня імені Бориса Чамлая
174. Куманський Б. Починали з літоб'єднання / Б. Куманський // Народне слово. - 2004. - 13 липня. - С. 3
175. Куманський Б. Правда має бути повною / Б. Куманський // Народне слово. - 2009. - 26 березня. - С. 2
Відповідь автора статті на публікацію В.Погрібного в "Народному слові" від 24 березня стосовно творчості кіровоградського поета В.Гончаренка
176. Куманський Б. Ще кілька слів про Гончаренка / Б. Куманський // Народне слово. - 2009. - 17 лютого. - С. 4
177. Куманський, Броніслав. Валерієві Стожари / Броніслав Куманський // Вежа. - 2012. - № 30. - С. 82-90
Спогади Куманського Б. про Валерія Гончаренка.
178. Лісняк К. Поет залишається з нами / К. Лісняк // Народне слово. - 2007. - 26 квітня. - С. 1
У міському літературно-меморіальному музеї І.Карпенка-Карого відбулася презентація виставки "На відстані власного болю" з нагоди 65-ї річниці від дня народження поета і журналіста Валерія Гончаренка
179. Літературний конкурс імені Валерія Гончаренка 2015 року: оголошення // Народне слово. - 2015. - 26 лютого. - С. 9 : портр.
180. Літературний конкурс імені Валерія Гончаренка // Народне слово. - 2012. - 22 березня. - С. 14: фото
181. Літературний конкурс імені Валерія Гончаренка: оголошення // Народне слово. - 2017. - 23 лютого. - С. 8
182. Левочко В. Мы вспоминаем... поэт Виктор Ганоцкий о друзьях литературной молодости / В. Левочко // Ведомости Плюс. - 2008. - 4 апреля. - С. 7: фото. Автор спілкується з Віктором Ганоцьким кіровоградським поетом, членом Національної Спілки письменників України, журналістом.
183. Легка В. "В минуле дивлюсь із сумом я...": 23 квітня поету Валерію Гончаренку виповнилося б 65 років / В. Легка // Народне слово. - 2007. - 24 квітня. - С. 3
Директор Кіровоградської ЗОШ № 12 про життя і творчість відомого поета-земляка Валерія Гончаренка
184. Легка В. Ким для нього був Шевченко / В. Легка // Молодіжне перехрестя. - 2007. - 26 квітня. - С. 9
Вчителька української літератури, а одночасно і директор Кіровоградської ЗОШ № 12 про вплив творчості Тараса Григоровича Шевченка на доробок поета-земляка Валерія Гончаренка

185. М'ятович В. Таким запам'ятався поет Валерій Гончаренко / В. М'ятович // З перших уст. - 2015. - 11 червня. - С. 7: фото
Про зібрання шанувальників поезії В. Гончаренка в літературно-меморіальному музеї ім. І.К.Карпенка-Карого з нагоди п'ятнадцятих роковин від дня його смерті
186. Мінчева О. Згадували поета / О.Мінчева // Вечірня газета. - 2000. - 7 липня. - С. 2
187. Марко, Василь. Що подарувала нам подорож /Василь Марко // Кіровоградська правда. - 1986. - 26 жовтня. - Зміст: Шлях до джерела / Валерій Гончаренко.
Рец. на Гончаренко Валерій. Шлях до джерела / Валерій Гончаренко
188. Мартиненко Р. Поет і місто в плині часу / Р. Мартиненко // Вечірня газета. - 2007. - 20 квітня. - С. 5
Завідуюча бібліотекою-філією № 13 про творчість поета-земляка Валерія Гончаренка та відкриту книжкову виставку, присвячену 65-річчю від дня народження відомого поета
189. Матівос Ю. Безсмертя його душі / Ю. Матівос // Кіровоградська правда. - 2012. - 24 квітня. - С. 5: фото
190. Матівос Ю. Коли "Душа" співає: Книжкова полиця / Ю. Матівос // Вечірня газета. - 2004. - 2 квітня. - С. 8
191. Могилюк В. "Незалежність - не обнова, а відродження душі!": Рецензія на книгу Валерія Гончаренка "Парад химер" / В.Могилюк // Вечірня газета. - 2000. - 29 вересня. - С. 13
192. Могилюк В. Пом'янемо світлу душу... : 9 червня 2000 року перестало битися серце Валерія Гончаренка / В.Могилюк // Вечірня газета. - 2001. - 8 червня. - С. 12
193. Оверченко, Кость. 23 квітня йому виповнилося б 59 /К.Оверченко, Г.Шевченко // Вечірня газета. - 2001. - 20 квітня. - С. 2
194. Орел С. "Кажу ось: momento mori!": Презентація нової збірки Валерія Гончаренка / С.Орел // Вечірня газета. - 2001. - 19 жовтня. - С. 10
195. Перші лауреати обласного літературного конкурсу Імені Валерія Гончаренка // Народне слово. - 2001. - 15 лютого. - С. 3
196. Пирля З. Письменник сучасності: Про В. Гончаренка / Пирля З. // Честь хлібороба. - 2002. - 30 квітня. - С. 2
197. Повелько К. "...Як неоплачені борги" / К. Повелько // Молодий комунар - 1984. - 26 червня. - С. 3. - Зміст: Дума про отчу землю / В. Гончаренко.
Рец. на Гончаренко В. Дума про отчу землю / В. Гончаренко
198. Погрібний В. В образі поета: пам'яті Валерія Гончаренка / В.Погрібний // Кіровоградська правда. - 2000. - 25 липня. - С. 3

199. Погрібний В. Правда. І тільки!... // Кіровоградська правда. - 2008. - 1 квітня. - С. 7; Кіровоградська правда. - 2008. - 22 липня. - С. 7
200. Погрібний В. Правду полюбити важко. І все ж - полюбіть! / В. Погрібний // Народне слово. - 2009. - 24 березня. - С. 6
Автор статті, відомий журналіст і голова обласного літоб'єднання про події, час, творче спілкування і становлення кіровоградського поета В.Гончаренка
201. Погрібний А. Співає той, хто чує / А. Погрібний // Кіровоградська правда. - 2004. - 10 серпня. - С. 4. - Зміст: Душа
Рец. на А.Фоменко. Душа / А.Фоменко
До виходу книги Андрія Фоменка "Душа", у яку увійшли пісенні твори на слова одного лише автора - Валерія Гончаренка
202. Поету - від друзів і громади // Народне слово. - 2003. - 24 квітня. - С. 1
203. Прощай, друже: Некролог на смерть В.Гончаренка // Народне слово. - 2000. - 10 червня. - С. 2
204. Саржевський А. Писати, як і копати - натхненно / А. Саржевський // Кіровоградська правда. - 2012. - 24 квітня. - С. 5: фото
Стаття містить творчу біографію поета В.Гончаренка
205. Семененко, Вікторія. У бібліотеці презентували збірку віршів / Вікторія Семененко // Зоря. - 2014. - 22 листопада. - С. 6: фото
У Кіровоградській районній бібліотеці для дорослих та дітей поет Анатолій Каретний презентував свою збірку віршів "Гравітація любови" читачам району. Свого часу творчість Каретного охарактеризував член Спілки письменників України Валерій Гончаренко.
206. Стадна Л. "...Як найбільша моя любов": Сьогодні - річниця з дня смерті відомого українського поета Валерія Гончаренка / Стадна Л. // Кіровоградська правда. - 2001. - 9 червня. - С. 3
207. Стоян М. Зажура в його очах / М.Стоян // Вечірня газета. - 2001. - 3 серпня. - С. 4
208. Танський Д. Звертаюся до Валерія / Д. Танський // Кіровоградська правда. - 2013. - 16 квітня. - С. 5: фото
Спогади автора про Валерія Гончаренка
209. Теліжан В. Книговир на Інгулі / В. Теліжан // Літературна Україна. - 2015. - 14 травня. - С. 2
Підсумки конкурсу імені Валерія Гончаренка
210. Триває конкурс молодих літераторів // Зоря. - 2012. - 31 березня. - С. 4
Умови конкурсу на премію імені Валерія Гончаренка, ініційованого обласною організацією НСПУ за підтримки відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Кіровоградської РДА

211. Увага! Увага! Літературний конкурс імені Валерія Гончаренка // Вечірня газета. - 2000. - 24 листопада. - С. 11
212. Френчко Л. "Іншого щастя мені не дано...": - вечір пам'яті Валерія Гончаренка / Л. Френчко // Ведомости плюс. - 2012. - 4 мая. - С.6
213. Хаменушко, Ольга. "Цей сон снігів - мій тихий смуток" / Ольга Хаменушко // Україна-центр. - 2012. - 19 апреля. - С. 18-19: фото
214. Хосяїнова Л. "На могилі високій спомину спів мій виросте чорнобривцем..." / Л. Хосяїнова // Молодіжне перехрестя. - 2007. - 19 квітня. - С. 9
Головний зберігач фондів літературно-меморіального музею І.К.Карпенка-Карого про творчість відомого поета-земляка Валерія Гончаренка
215. Цибульський М. Життя поза поезією вважав ледь не даремним і неповноцінним / М. Цибульський // З перших уст. - 2015. - 11 червня. - С. 7
Спогади автора статті про співпрацю і дружні стосунки з відомим українським поетом-земляком В.Гончаренком
216. Шаноба людині й поету // Вечірня газета. - 2001. - 8 червня. - С. 2
217. Шевченко С. Писав націоналістичні вірші... / С. Шевченко // Вечірня газета. - 2007. - 20 квітня. - С. 5
Доцент КДПУ ім. В.Винниченка про літературну спадщину відомого кіровоградського поета Валерія Гончаренка, якому 23 квітня 2007 року виповнилося б 65 років
218. Як дитинство у вчора кане... // Вечірня газета. - 2000. - 21 липня. - С. 5
219. Яровая Л. Быть с собой: Конкурс имени В. Гончаренко / Яровая Л. // Наша газета. - 2002. - 2 мая. - С. 3

IV. Вірші, присвячені В. Гончаренку

220. Корінь А. Валерієві Гончаренку // Корінь, Антоніна Михайлівна. Віку мого день: Наївні вірші/ Антоніна Корінь; ред. і упоряд. В.О.Погрібний. -Кіровоград: Степ, 2000. – С.236
221. Кримський А. Валерію Гончаренку: вірш//Літературна Кіровоградщина.- 2010.- С.18
222. Могилюк В. Світлій пам'яті Валерія Гончаренка: вірш // Кіровоградська правда. – 2000. – 27 червня. – С.3
223. Рябченко І. Серед тисяч сонць тебе впізнаю: Валерію Гончаренку присвячується //Рябченко, Інна Олександрівна. Засмаглим димом пахне вечір: поезії/ І.О. Рябченко. - Мала Виска: Степова криниця, 2002. - С.24
224. Сиднин В. Учителю: Памяти Валерія Гончаренка //Сиднин, Валерий. 12-й кілометр: Стихотворения/ Валерий Сиднин,; Илл. В.Кирьянова. - Кіровоград: Кіровоград. обл. отд-ние Ассоциация укр. писателів, 2005. – С.113-114
225. Фесенко Н. Пам'яті Валерія Гончаренка //Фесенко, Наталя Федорівна. Жінка при надії: поезії/ Наталя Фесенко. - Суми: Козацький вал, 2003. – С.43

V. Web-ресурси

226. Гончаренко Валерій Васильович
https://uk.wikipedia.org/wiki/Гончаренко_Валерій_Васильович
227. «Поезія – це завжди неповторність»
http://librarychl.kr.ua/pro_bib/nah_vud_poeziya.php
228. Гончаренко Валерій Васильович
http://www.karpenkokarymuseum.kr.ua/ach/p07_u.html
229. Хосіянова Л. "На могилі високій спомину спів мій виросте чорнобривцем..."
http://www.karpenkokarymuseum.kr.ua/kar06-02_u.html
230. Урок - портрет "Життєвий і творчий шлях Валерія Гончаренка"
<http://metodportal.com/node/25761>
231. Крупський Віктор. ...І жив як поет
<http://www.vechirka.com.ua/zhiv-yak-poet>
232. Василь Бондар: Дуже тішуся, що вийшла ця книга
<http://zpu.kr.ua/kultura-2/1625-vasyl-bondar-duzhe-tishusia-shcho-vyishla-tsia-knyha>
233. Орел Світлана. Валерій Гончаренко був Поетом. Кіровоградським. І українським
<http://persha.kr.ua/article/73684-valerij-goncharenko-buv-poetom-kirovogradskim-i-ukrayinskim.html>
234. Могилюк В. Коли ж кіровоградці дочекаються вулиці імені Валерія Гончаренка?
<http://www.vechirka.uafor.net/culture/art/30041357.php>
235. Мартиненко Раїса. Поет і місто в плині часу
<http://vechirka.com.ua/leisure/literature/2004071.php>
236. Презентація збірки поезій Валерія Гончаренка
<http://www.elisavetart.com/news/211/prezentaciya-zbirki-poeziy-valeriya-goncharenka-23-kvitnya.html>
237. Пам'яті поета
<http://kirovograd.rks.kr.ua/daily/kirovograd/2007/4/24/valery-goncharenko/>
238. Куманський Броніслав. Валерієві Стожари
<http://zpu.kr.ua/kultura-2/879-valeriievi-stozhary>
239. „Лиш світитися Україною...” – нова книга поезій Валерія Гончаренка
<http://pereveslo.org.ua/index.php/kirovogradsky-novyny/item/23397-%C2%ABly%60shsvity%60ty%60sya-ukrayinoyu%E2%80%A6%C2%BB-nova-kny%60ga-poezij-valeriya-goncharenka.html>
240. Видавництво з Кропивницького подало книгу Валерія Гончаренка на здобуття обласної літературної премії
<https://zlatopil.com.ua/all-news/item/16190-vydavnytstvo-z-kropyvnytskoho-podalo-knyhu-valeriia-honcharenka-na-zdobuttia-oblasnoi-literaturnoi-premii>

VI. Іменний покажчик

Алдошин В.		91
Андрушко Т.В.		10,143
Бабенко О.		140,145
Базилевський В.	49, 144,146	
Баришева Т.		13
Башликова К.		118
Близнаць В.		107
Бондар В.	5,10, 12, 134, 135, 137, 147, 148, 149, 232	
Бондар О.		150
Бровченко П.	27, 151, 152,	
Вінтенко Б.М.		86
Вовченко-Керуцкене Г.		15
Ганоцький В.		182
Гончар О.		112
Гусейнов Г.		139
Гутник Б.		115
Гутник В.		40
Дацька В.		158
Дзюба І.		134
Жуковський А.		134
Журба Т.		125
Загравенко А.		97
Іванов Д.		132
Ісаєв І.		157
Камінський Ю.		133
Каретний А.Д.	16, 17, 205	
Кердіваренко О.		159
Кизименко О.		160
Кир'янов В.	6, 224	
Кир'янова Л.		147
Клочек Г.		161
Коваль В.К.		136
Колесников С.В.		18
Корінь А.М.	10,163,164, 165, 166, 167, 168, 220	
Корнієць В.		11
Косинка Г.		111
Костенко Л.		13
Коцар Л.		19
Коцар Л.		122
Кримський А.	169, 221	
Крупський В.		231
Куманський Б.	141, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176,177, 238	
Куценко Л.В.	10, 138	
Левочко В.		182
Легка В.	183, 184	
Лісняк К.		178
Маланюк Є.		13
Марко В.		187
Мартиненко Р.	188, 235	
Матівос Ю.	189, 190,	
Миронович В.		131
Мінчева О.		186
Могилюк В.	191, 192, 222, 234	

М'ятович В.		185
Оверченко К.		193
Орел С.	194, 233	
Павлович Є.		7
Павловська В.П.		136
Пирля З.		196
Повелько К.		197
Погрібний В.	175, 198, 199, 200, 20, 220	
Попчук Л.		129
Притула Д.		95
Рябченко І.		223
Саржевський А.		204
Світличний І.		13
Селецький П.		87
Семененко В.		205
Сердюченко Ю.		2
Сіднін В.		224
Смоленчук М.		145
Сорокін В.		160
Стадна Л.		206
Стоян М.		207
Сухомлинський В.О.		117
Танський Д.		208
Теліжан В.		209
Фесенко Н.		225
Фоменко А.		201
Френчко В.		85
Френчко Л.		212
Хаменушко О.		213
Хосіянова Л.	214, 229	
Цибульський М.		214
Чамлай Б.		173
Чернецький С.		96
Чуднов О.		140
Шевченко Г.		193
Шевченко С.		217
Шевченко Т.	78, 184	
Шепель Ф.		5
Шустер Є.		140
Юр'єв В.	105, 109,	
Янчуков С.		11
Ярова Л.		219

VII. Додатки. Спогади друзів про Валерія Гончаренка. Фото

«Цей сон снігів – мій тихий смуток»

Ровно 40 лет назад, в солнечный апрельский день, в квартире 58 по улице Пожарского, 5, в шумной и веселой компании мы отмечали 30-й день рождения Валерия Гончаренко, известного в городе, тогда опального, поэта и журналиста, близкого мне друга и коллеги по работе. Трудно представить, что сегодня ему могло бы исполниться 70 лет, в моей памяти он навсегда остался молодым!

Впервые я увидела его на вечере поэзии весной 1969 года в моей родной шестой школе, когда он был на взлете славы, после выхода в свет своего первого сборника стихов «Червоний Волосожар». Именно его выступление врезалось в мою память. Он был неординарным или, как сейчас говорят, харизматичным. Его рассыпчатые пшеничные волосы, большие голубые глаза, взгляд исподлобья, тонкий нос, чувственные ноздри, мощный голос, артистичная манера чтения стихов, темперамент – всё притягивало и завораживало. Помню, слушая его «Борщ», мне казалось, что я сама черпаю ложкой свежий горячий борщ, втягиваю носом его запах и слышу, как «хрумтит на зубах капуста молодым аппетитным хрустом». А его лирика! Она тут же покорила всех наших девчонок. Ну кто мог устоять:

«Я накликав тебе піснями,
Я тобою радів і мучивсь...

І моїми ти стала снами,
І безсонням моїм жагучим».

Тогда, в школе, будучи девятиклассницей, я и представить себе не могла, что через два с половиной года буду знать его стихи наизусть и буду ходить с ним почти на все его выступления в техникумах, школах рабочей молодежи, заводах и клубах.

Летом 1970 года, окончив школу, я не смогла набрать достаточное количество баллов для поступления в московский вуз и пошла работать внештатным корреспондентом заводского радиовещания и многотиражной газеты «Червона Зірка» на самый крупный в то время завод в нашем городе. Здесь, в первых числах января 1972 года, я и познакомилась с талантливым кировоградским поэтом и журналистом – Валерием Гончаренко. Главный редактор заводского радиовещания Гречаев И.К. (или ГИК, как мы любя называли его между собой) поручил Валерию как опытному корреспонденту и старшему по возрасту помогать мне в работе и учить меня журналистскому мастерству. Я тогда писала свои первые очерки, зарисовки и репортажи из цехов. Валерий посмеивался над моими опусами, что-то правил. Я не всегда соглашалась с ним, спорила, старалась доказать свою правоту, но в конце концов сдавалась, ведь он был намного старше и опытнее меня. Помню, в первые же дни нашей совместной работы, я обратила внимание на кисти его рук. Они показались мне несколько большими для его среднего роста и деликатного телосложения. Потом я узнала, что это результат работы на стройке в совсем ещё юном возрасте.

«Чергувались пластичні рухи
І галантно, і елегантно.
Це були незвичайні руки
Незвичайного музиканта». («Золотий оркестр кладки».)

Лишь спустя много дней мне стало известно, что Гончаренко – в опале у партийного руководства города и «сослан» к нам, в редакцию заводского радиовещания, из ведущих областных газет. Ему было почти тридцать, мне только что исполнилось девятнадцать лет.

Он предложил мне посещать руководимую им молодежно-литературную студию «Сивач», располагавшуюся тогда в детской библиотеке имени Т.Г.Шевченко. Мы пошли туда вместе, я увлеклась и даже написала одно лирическое стихотворение на украинском языке, которое тут же раскритиковали. Тогда в студию ходили Женя Железняков, Светлана Ярошевская, Владимир Школьный, Наташа Михайленко, Болат Эмбергенов и многие другие ребята, фамилии которых я сейчас уже не помню. Валерий заражал нас всех своей фанатичной любовью к поэзии. Он объяснял, как нужно слушать, слышать и анализировать поэтические тексты, чувствовать малейшие оттенки смысла, образа, звука, старался передать нам свою страстную любовь к живому и певучему украинскому языку. Мы не могли не восхищаться его знаниями украинской, русской и западной литературы, великолепной памятью и потрясающим чтением стихов Шевченко, Пушкина, Мицкевича, Маяковского, Блока, Есенина... Он притягивал к себе какой-то внутренней энергией души, творческой фантазией и необыкновенно богатым воображением. Мне казалось, что он соткан из солнечного света, из грусти, из боли, из нежности, из любви к Украине и её природе. Всем своим существом я чувствовала, что в нем звучит музыка! У меня сохранилось несколько фотографий, сделанных в начале 1972 года на 10-летнем юбилее молодежно-литературной студии «Сивач». Среди них – единственная, на которой мы сняты вместе (на фото справа налево: В.Гончаренко, О.Хаменушко, Б.Эмбергенов).

Помимо студии, он стал приглашать меня на литературные встречи с молодежью, рабочими и студентами, где обычно выступал со своим тёзкой и другом, поэтом Валерием Юрьевым. Сегодня трудно представить, чтобы люди ходили на встречи с поэтами, а тогда они собирали целые залы, и мне кажется, что благодаря именно этим выступлениям их хорошо знали в городе. Обычно я садилась где-нибудь в первом ряду и с восхищением вслушивалась в мощный и в то же время мягкий тембр голоса Валерия, любовалась его непослушными золотисто-пшеничными волосами, красивыми, порывистыми движениями рук. Каждый раз я открывала в его стихах что-то новое и понимала, что только в эти минуты он живет и дышит полной грудью, чувствует себя в своей стихии, получает удовольствие от самовыражения и контакта с аудиторией. В эти минуты воплощалась его детская мечта – стать артистом.

Вспоминая те дни, мне кажется, что в нем погиб не только талантливый актер, но и драматург, которым он вполне мог стать при благоприятном стечении обстоятельств. Ведь он смотрел на окружающий его мир широко открытыми глазами художника, был личностью далеко незаурядной, способной на импровизацию, на создание ярких и запоминающихся образов. Он тонко чувствовал все нюансы человеческой души, пытался осознать и осмыслить всё происходящее не только вокруг себя, но и на всей планете. В нем были все составляющие творческой личности – талант, юмор, доброта, ироническое мышление.

Мы оба увлекались Серебряным веком поэзии, любили Блока, много говорили о символистах, акмеистах, футуристах, имажинистах. Он научил меня понимать и любить поэзию Маяковского (до этого я его не любила), он читал мне множество стихов Максима Горького, о которых я даже не подозревала, он открыл для меня Анну Ахматову, Марину Цветаеву, которой я заболела навсегда.

В те холодные февральские дни 1972 года он бредил сонетами. Ему хотелось попробовать себя в этой стихотворной форме и её вершине – Венке сонетов. Он увлеченно рассказывал мне о сонетах Франческо Петрарки и его любви к мадонне Лауре, о его «Книге песен», содержащей 317 сонетов. Он восхищался сонетами Шекспира и даже что-то читал мне из его Цикла сонетов. Он был очень увлечен и объяснял мне, что Венок сонетов – это самая трудная поэтическая форма, требующая от поэта исключительного мастерства. В те дни он написал «Тичинівський сонет» «О, любя Інно...» и прочитал его мне. Я посмела сказать, что мне не очень нравится треск троллейбусной дуги («Трищить тролейбусна дуга»), что этот резкий треск выпадает из общей нежной лирики, но Валера ответил, что я придираюсь, и оставил всё как есть. До сих пор звучит в ушах его восторженно-нежный, протяжно-глубокий с придыханием звук «ю», когда он читал: «О любя Інно...» Позже, когда в 1975 году я прочла этот сонет в его втором сборнике стихов «Кроки», он мне безоговорочно понравился, и я поняла, что Валера был прав.

Второй его сонет я прочла лишь через 36 лет в сборнике «Дума про отчу землю» (1984). Он назвал его «Сон снігів», так же, как своё первое, посвящённое мне в феврале 1972 года, стихотворение. В сонете – трагическая грусть о том, что не сбылось, что

осталось в далеком прошлом, такие до боли знакомые наши общие черты. Читаю и сердце сжимается в пронзительной тоске:

Не знаєш ти, як серцю снитися,
Коли твій смуток у мені.
Зелені вікна, ніби птиці,
Зринають в синій тишині.

Ми розуміли так ще мало,
Ламали вістря гостроти.
Не зводили, а руйнували
Знайомства нашого мости.

Стають далекіші з роками
Дзвінкої дружби береги.
Високі спомини за нами,
Як неоплачені борги.

Скупа сльоза і усміх мами,
Оце і все... Лежать сніги.

В сборнике «На розі полудня» (1992) появился уже Венок сонетов под названием «Сон снігів». Ранний сонет «Сон снігів» стал в нем магистральным.

Работая в заводской многотиражке, Валерий продолжал сотрудничать с «Молодим комунар» и «Кіровоградською правдою», перезванивался с друзьями-журналистами, иногда что-то писал, но печатали его редко и только под псевдонимом. У меня сохранилась статья из газеты «Молодий комунар», которую он написал к очередному юбилею литературной студии «Сивач», подписанная псевдонимом – В. Василенко. В этом номере газеты, посвященном Дню поэзии на Кировоградщине, были напечатаны стихи В. Юрьева, В. Базилевского, В. Ганоцького, Л. Народового, Г. Щербины, наших студийцев, но ни одного его стихотворения. Это, конечно, сказывалось на его настроении. Ведь ещё совсем недавно он печатался не только в областной, но и в республиканской прессе, был участником больших городских мероприятий (на фото внизу: В.Гончаренко перед микрофоном во время декады украинской литературы на Кировоградщине в сентябре 1970 года: слева – В.Кочевский, Б.Олейник, В.Пянов, справа – И.Драч, В.Соколов, В.Коротич).

Руководство города не прощало ему его «Свічадо», его внутренней свободы и независимости, полного отсутствия чиновничества, не всегда ответственного отношения к поручениям, которые он считал неинтересными и не заслуживающими внимания. Его поведение и насмешливая ирония не соответствовали официально принятой советской

эстетике. А он просто не умел быть как все! В нем всё ещё жили юношеское прямотушие, упрямство, своё живое человеческое «Я», вера в справедливость, в друзей, в товарищество. Он считал себя поэтом и, как всякий поэт, ощущал свою особую миссию:

Шукаєш, чи губиш силу
У фарбах, покритих лаками.
Ти сонце малюєш сміло,
Бо світить усім однаково.
Та згинуть століття прахом.
Лиш правда є вічним свідком...
Коли ти малюєш птаха,
Не бійсь малювати і клітку.

Невостребованность в самом расцвете физических и творческих сил, невозможность печататься в областных газетах под своим именем, стихи, писавшиеся в стол, мизерная зарплата – всё это унижало его гордость и достоинство. Доведенный до отчаяния, он пошел в обком партии, чтобы открыто выяснить сложившуюся вокруг него обстановку, но там ему лицемерно заявили, что: «Офіційно ніхто вас не забороняв. Це якесь недорозуміння». Его продолжали уничтожать исподтишка. Вроде бы не запрещали, но и не печатали. Он искал поддержки и духовной общности в компании собратьев по перу, своих товарищей и тех, кто под них рядился. Их братство, как водится в среде журналистов и поэтов, нередко подкреплялось немалыми дозами спиртного. Я понимала всю сложность его положения, но что я могла сделать – только сочувствовать и наблюдать, как отчаянно и вдохновенно он губит себя.

Несмотря на все наши проблемы и неудачи (ведь я тоже не была студенткой, как большинство моих сверстников), мы редко грустили. Часто ходили в кинотеатры, в наш любимый украинский драматический театр имени Кропивницкого, на художественные выставки, литературные встречи, в гости к Юрьеву. Вечерами мы бывали в кафе «Юность», днем любили обедать в «Вареничной» на улице Ленина, которую тогда только что открыли. Где бы мы ни были, он всегда бесшабашно разбрасывался экспромтами, писал их легко, на чем угодно и когда угодно. Мой самый любимый экспромт он написал мне 8 Марта 1972 года:

Коли літа зітруть про мене пам'ять,
І осінь спалить сині береги,
Я буду тихо жовтим листям падать,
Лише в твої долоні дорогі.

Или другой, не менее любимый:

В тім краю, який знаю добре я,
Ти для мене, як сон і небо...
Намалюю тебе на обрії.
Буду вічно іти до тебе.

Свои стихи и экспромты он читал так, как мог прочесть только он. Актерство жило в нем постоянно и органично. Наверно, именно в этом и были его своеобразный шарм, его чудачество. Мне очень нравилось, как он пародировал Александра Вертинского, исполняя отрывки из «Мадам, уже падают листья», «Женушка, жена» и «Доченьки». Тогда мне было просто смешно и приятно слушать его, а повзрослев, я поняла, что комическая маска печального Пьеро-Вертинского, сквозь которую просвечивали наивность,

восторженность, мечтательность и глубоко спрятанное страдание, была очень близка ему по духу, так же, как и жеманный стиль исполнения Вертинского.

Его мощное воображение постоянно генерировало образы. Всё окружающее нас было одухотворенным, цветным, умеющим чувствовать и сопереживать. Когда мы проходили по аллеям нашего парка, деревья приветливо хлопали нам своими длинными зелеными ладонями, и мы, дурачась, раскланивались им в ответ. Что только он не придумывал! Написав что-то новенькое, он читал мне нараспев и по выражению моих глаз сразу чувствовал, как я воспринимаю стихотворение или отдельные строки. Исходя из этого, он радовался или, наоборот, шутя посылал меня к черту и говорил, что я ничего не смыслю в поэзии и вообще строю из себя эстетствующую интеллектуалку.

Позже, в одном из своих писем ко мне в Москву, он так описывал свой творческий процесс: «Зараз я органічно (майже фізично) відчуваю, як все моє ество наливається брагою поезії. Ходжу з ідіотською гримасою, телячими очима дивлюсь на світ і боюсь братись за перо. Чекаю. Ось-ось станеться вибух, і тоді ніякий дідько не відірве мене від шматка паперу, аж поки я не виллюсь на нього до останньої краплі. Але це чудесні хвилини. Тоді забуваєш про все: криву усмішку друга і плітку сусідки і навіть борг, який і досі не повернув своєму давньому колезі. Тоді перестаєш бути самим собою, а перетворюєшся в жерця і жертву одноразово...» Душа его требовала постоянного духовного питания и вдохновения: «Знову взявся за Франка. Не перестаю дивуватись цьому титану. Дивовижний, надлюдина!», «Я зараз майже ніде не буваю. В основному час проводжу за книгами», «На столі у мене лежить рукопис В.Юр'єва "Дивень". Це – повість. Він попросив мене, щоб я пройшовся по ній олівцем», «Зараз я багато читаю (треба надолжити прогаяне), дещо пишу...»

Помню, мне очень нравилась его домашняя библиотека. Книги лежали на полу вдоль стены, собранные в высокие, почти до потолка, стопки. Несколько из них, которые он подарил мне, до сих пор живут на моих полках, переехав из Кировограда в Москву, из Москвы – в Баку. Они стоят в моей библиотеке, рядом с полными собраниями сочинений классиков. Это – «Крылатые слова» Н.Ашукина (он считал, что я должна их знать), томик Маяковского с его любимыми стихами, сборник стихов Марины Цветаевой, миниатюрное издание «Алых парусов» Александра Грина, маленький томик со стихами Максима Горького, который в 1964 году ему презентовали друзья-библиотекари в день двухлетия литературного клуба «Бригантина». Страницы этих книг до сих пор хранят его тепло, энергию его прикосновений. Помню его любимые горьковские строчки: «А вы на земле проживете, как черви слепые живут: ни сказок о вас не расскажут, ни песен про вас не споют!» Он верил в то, что со временем его стихи займут своё место в украинской поэзии. И чем больше он страдал, тем больше в это верил:

Знаєш, коню, короткозорі
Часто шепчуть на мій поріг,
Що у мене шляхи просторі,
Тільки жаль, що немає ніг.
А іще добряки безликі
Співчують мені. Дарма,
В них є ноги і черевики,
Але коней таких нема. (Поема «Коні»).

Никогда не забуду первый взгляд его мамы, Надежды Мусиевны, на которую он был очень похож и которую очень любил, долгий, пристальный, изучающе-вопросительный. Видимо, не узрев во мне никаких захватнических в отношении её сына планов, она приняла моё появление в их доме вполне благожелательно. Втроем мы часто сидели на кухне, пили чай, о чем-то говорили. Ей нравились моя открытость и благотворное влияние на сына. Но главное моё достоинство, по всей видимости, состояло

в том, что я отнимала его у компании друзей. Потом в своих письмах в Москву он вспоминал об этих минутах: «Вчора з матір'ю обідаємо на кухні. Вона бере чашку, а потім каже: “Олина чашка”. І, дійсно, та, з якої ти завжди пила чай...» В конце каждого письма он писал мне мои любимые экспромты:

Прийшла любов до мене і сказала:
Тобі тюрму чудову збудувала.

Прийшла безтурботність весела:
Тобі я наповнила усміхом келих.

Прийшла моя зрілість солідна і тиха:
Нащо тобі келих, нащо тобі лихо?

Пірнув я в задуму, у синю пітьму
І вибрав для себе...кохання тюрму.

В конце лета 1972 года судьба разбросала нас. Я поступила в институт и уехала в Москву. Валера вынужден был уехать в Николаев. В последний раз мы виделись в Кировограде в июле 1975 года, когда он подарил мне свой второй сборник стихов «Кроки»: «Олі – на спомин про минулі наші кроки на наївній і світлій і дуже короткій дорозі, щиро Валерій Гончаренко, 3.VII-1975 р. Кіровоград». В этом сборнике было напечатано выстраданное нами стихотворение «Ти не пробач, ти не пробач», написанное им в конце июня 1972 года перед моим отъездом в Москву. Тогда он назвал его «Єдиній», внизу стояло число 19/VI – 1972 р. и подпись – « в день мого суму».

Ти не пробач, ти не пробач,
За плин життєвих неудац,
За недоречне сподівання,
За усмішку і за мовчання,
За спів гучний і тихий плач,
Ти не пробач, ти не пробач.

Не пробачай мені до згуби,
Затамувавши гордий гнів,
Що був страшним я однолюбом:
Лише тебе одну любив.

Не пробачай за ніжність хвильну,
За плин життєвих неудац,
За недоречність мою дивну,
Таку наївну та інтимну,
За спів гучний і тихий плач.
За все, за все... мені пробач.

Разве могла я в те июльские дни 1975 года предположить, что больше никогда не увижу его, ведь в 22 года жизнь кажется бесконечным будущим...

А сегодня, когда жизнь воспринимается мной, как молниеносно промелькнувшее прошлое, я вчитываюсь в его опубликованные произведения и хочу понять, чем он жил, как менялся, о чем мечтал, о чем грустил, во что верил. Во многих его стихах я нахожу мысли и строчки из стихотворений нашей юности, сохранившихся у меня в виде пожелтевших листов, когда-то написанных им от руки или напечатанных на его

портативної машинки, я вижу, як он утрачивал наивные грезы нашей юности, як становился іроничнее і язвительнее, як всё больше страдал от будничности, безучастности, бездуховности і черствости окружающих, як переживал за будущее України.

Мне всегда хотелось ещё раз встретиться с ним. Но он ушел так рано і так неожиданно, что даже сейчас, спустя 12 лет, я не могу этого понять і, наверное, не пойму никогда. Мне кажется, что он по-прежнему живет в городе моего детства і юности, что он никогда не уходил из него і будет жить в нем вечно таким, каким я знала его: молодым, талантливым, беспечным, иногда застенчивым, иногда іронично-насмешливым, упрямым, с хорошим чувством юмора, лирически-нежным, с чуткой і ранимой душой, тянущейся к людям; щедро делящимся своим талантом, пытающимся дотянуться строкой до человеческой совести, преклоняющимся только перед красотой і литературными гениями, беззаветно влюбленным в Україну.

//Україна-центр. – 2012.- 18 квітня

Ольга Хаменушко.
г.Баку, Азербайджан

У червні 15 років тому не стало поета Валерія Гончаренка

Щоразу, проходячи повз будинок під номером 38 по вулиці В'ячеслава Чорновола, повертаюсь у бік його фасадної стіни, де з меморіальної дошки, виконаної Віктором Френчком, нас вітає Валерій. Тут ми з ним деякий час працювали разом, а приятелювали десь із року 1967-го. Він був із тих людей, котрі залишаються в душі назавше, й після того, як відходять у той незвіданий, кращий, чи навпаки, світ.

Валерія пам'ятають, його вшановують, молоді поетичні паростки області змагаються між собою за право вибороти першість у літературному турнірі його імені, який проводиться з 2001 року, у 2012-му обласна організація Національної спілки письменників та обласна держадміністрація провели конкурс його імені на кращі твори молодих літераторів Кіровоградщини з нагоди 70-річчя автора «Червоного Волосожару» і «Параду химер». Його поетичні збірки, мов ті Стожари, не загубилися в зоряній безодні, а сяють яскравим світлом поетичного слова. Перша з цих книжок – мажорна прелюдія до творчої біографії поета, остання прижиттєва – дошкульна сатира на холуйство, хохляцтво та інші наші малоросійські гріхи.

Ми познайомилися у рік виходу першої книжки молодого поета. Її було видано в столичному видавництві «Радянський письменник», що розцінювалося як висока честь. Сьогоднішньому молодому авторові, котрий звик, що надрукуватися можна з чим завгодно, аби були гроші, важко уявити, який важкий шлях проходив тоді рукопис до виходу у світ окремою книжкою.

При цьому оцінювалася не тільки його художня вартість, чого, на жаль, немає сьогодні, а й жорстко цензурувався кожен рядок: чи немає там, бува, чогось «ідеологічно невитриманого». Рукописи у видавництвах нерідко лежали по кілька років, і кожен вихід книжки у світ, незалежно від її формату і тиражу (хоч тиражі сягали кількох тисяч), ставав справжнім святом для автора, а тим більше молодого. Валерій літав на крилах успіху, виступав перед школярами, студентами педінституту, який щойно закінчив, у бібліотеках, книгарнях.

Ми зустрічалися в редакції газети «Молодий комунар», він часто заходив до мене у картинну галерею, де я тоді працював, любив постояти перед полотнами художників дореволюційної доби і зарубіжних майстрів – в цьому у нього були традиційні смаки. Милувався «Заходом сонця» Саврасова, «Сосновим лісом» Шишкіна і Шільдера, «На терасі» Котарбинського, портретами роботи європейських авторів. Захоплювався українською графікою, зокрема роботами Карафі-Корбут, Дерегуса, Якутовича, Базилевича. У нього склалися добрі, навіть товариські, не зважаючи на велику вікову

різницю, стосунки із кіровоградським живописцем Володимиром Федоровим, котрий непогано розумівся на поезії, з іще молодими Володимиром Волоховим, Леонідом Бондарем.

Тоді в Кіровограді піднімалась яскрава хвиля молоді поезії – завжди серйозний, хоч і з безбройною, майже дитячою посмішкою Валерій Юр'єв, вибуховий перелесник Леонід Народовий, аристократичний інтелектуал Володимир Базилевський, і серед них – років на п'ять молодший Гончаренко. Але це було одне покоління. Знали в Кіровограді й Віктора Погрібного та Віктора Ганоцького, але перший уже редагував молодіжну газету, а другий з головою поринув у журналістику, тож «світилися» вони на публіці не часто, хіба що у День поезії. Були й інші, серед них Георгій Шевченко, котрий через кілька років порадував своїми «Веселиками»... На вершині обласної літературної «піраміди» стояв прозаїк, член Спілки письменників Микола Смоленчук, котрий патрунував над молодими, по-батьківськи навчаючи їх, а то й пожурюючи за молодечу безтурботність.

Нерідко ми після роботи гуртом спускались у погрібок, де збиралася творча публіка – поети, журналісти, музиканти, актори. Кожне місто, котре себе поважає, повинно мати свій «Мулен Руж». В Києві це було кафе «Еней», у Кіровограді – «Перлина степу». Погрібок виглядав не просто екзотично у стандартизованому світі харчоблоків, а й відверто патріотично: посеред зали стояла велика дерев'яна бочка, яка правила за стіл, поруч – ще кілька менших, на стіні – козацький гопак з-під пензля Володимира Волохова, стійки буфетів застелені вишиваними рушниками, вино наливали у череп'яні, розписані ангобами келишки. Вина були головним чином сухі і напівсухі, вітчизняного та болгарського виробництва, за фірмове слугувала «Перлина степу» з Одещини. Тут «пролетарі розумової праці» ділилися своїми думками і планами, розповідали анекдоти і веселі історії, Борис Чамлай поповнював запас сюжетів для своїх веселих віршованих мініатюр, поети читали вірші. Тут «стукачі» все це слухали і доповідали, куди слід.

Невдовзі партійні верхи в черговий раз почали наступ на все національне. Володимир Щербицький виступив на республіканському партактиві із засудженням «етнографізму». А в «Перлині степу» келишки замінили на гранчаки, сухі вина – на «бурмотуху», прибрали вишивані рушники, на місце бочонків поставили столи зі стільцями. З часом зашторили і козаків. Контингент частково помінявся, хоч у «Перлині» ще довго збиралася творча інтелігенція...

Валерія щедро обдарувала природа як поета високого громадянського звучання. Він не був дисидентом в усталеному розумінні цього слова, вірив у безмежний гуманізм Вождя і ніскільки не фальшивив, коли писав: «З Леніна ми починаємось. Правдою, совістю, вірою».

Переді мною – характерна в цьому розумінні добірка його віршів у журналі «Україна» з жартівливо-хвалькуватим дарчим написом: «Читай справжні вірші». Він, зрозуміло, не перебільшував їхню вагу, але і не применшував, розумів, що його творчість чогось таки варта.

Сьогодні ми всі розумні заднім числом. А тоді хто з нас не вірив у те, що «комуністичне вчення – найпрогресивніше у світі», що заможні українські селяни були вщерть куркулями, а пітерські пролетарі в чонівських будьонівках приїздили з гвинтівками в наші родючі степи і вивозили звідси хліб, щоб боротися за наше ж таки світле майбутнє? Зрозуміло, це – схема, Валерій так примітивно не думав. Але й не вдавався до шестидесятницького аналізу всього того, через що довелося пройти Україні за десятки років комуністичного режиму. Як і всі ми, він прозрів уже на хвилі демократизації кінця вісімдесятих - початку дев'яностих, коли відкрилися інформаційні джерела, до того захищені від нас сімома замками. Та оспівані ним у радянський час, принаймні до перебудови, герої були швидше романтичними, ніж ідеологічними постатями, а солдати Великої Вітчизняної у віршах Гончаренка зворушують своєю простотою, скромністю і людністю.

Він захоплювався героїкою. Разом з тим різко не сприймав усієї компартійної фальші, методів керівництва країною, маразму, котрий супроводжував «епоху развитого соціалізму». В ньому гостро проявлялося почуття справедливості. Це вилилося у деякі вірші, що й дало привід звинуватити поета ледь не в антирадянщині. Але то було пізніше. Поки ж що Валерій купався у хвилях успіху, їздив на наради молодих літераторів, готував рукопис майбутньої книжки, писав репортажі і нариси для обласної молодіжки.

Та лихо не спало. Вже давно відшуміли судові процеси над шестидесятниками, вже забулькала густим болотом епоха застою, але ж і кіровоградським верхам та підрозділам «недремного ока» захотілося показати свою пильність. На одному із зібрань творчої молоді секретар обкому партії з ідеології Ніна Сухаревська заявила, що й «серед кіровоградської творчої молоді, яка себе ще нічим не проявила, завелася гниль», і прочитала Валерієвого вірша про сучасного Чичикова, про те, як «вмирають Гоголі безсмертні, а мертві душі застаються».

– Він поширює цей вірш підпільно! Мені його передали товариші з комітету Держбезпеки, – обурювалася Ніна Павлівна.

Не знаю, чи то була вказівка згори, чи перестаралися редактори, що Гончаренка перестали друкувати в місцевій пресі. Але все це він зі своїм тодішнім оптимізмом пережив би. Найбільша підлість полягала в тому, що у видавництво «Молодь», де вже лежала підготовлена до друку чергова поетична книжка Валерія, з обкому партії надійшов лист, який зупинив її друк. І це надзвичайно вразило автора. Не думаю, що перед ідеологами області стояло завдання знищити Валерія як поета, швидше всього його хотіли лише «провчити». Але той лист у видавництво став ударом, який вибив Гончаренка з сідла.

Травневого дня 2000-го року Валерій зателефонував мені в редакцію:

– Старий, тримаю в руках перший примірник своєї нової книжки (йшлося про «Парад химер», видрукований Центрально-Українським видавництвом). Давай зустрінемося, підпишу.

Він чекав на мене біля будинку на тоді ще Луначарського, 38. На примірнику книги написав: «Дорогому Броніку і Вірі Куманським з любов'ю на добру забудь. 31/V – 2000 р.» І підпис. А через якийсь тиждень вранці до мене в кабінет вбігла з повними сліз очима методист Центру народної творчості Ніна Кравченко:

– Валерій помер...

Валерій зневажав як компартійне хамство, так і свинство скоробагачків. Але найбільше йому боліла душа за людей, котрі дедалі глибше опускаються в обивательську безодню, втрачають суто людські якості, міняють справжні цінності на мішуру, байдужіють і жорстокішають.

Валерій ріс без батька, і це була його глибоко зачасна образа – за себе і за матір. З ним він таки зустрівся. Коли вийшла його перша книжка, поїхав з нею до Черкас, де той мешкав зі своєю новою сім'єю. Позналилися, поговорили – і по тому. Його справжнім оберегом була мати – Надія Мусіївна. Він її широко любив, хоч і не демонстрував цього, хіба що іноді говорив друзям: «У мене от-така мати!». Коли вона лежала в домовині і надходила ніч, а сусіди і товариші почали розходитися по домівках, знаючи наш підсвідомий страх перед покійником, я запитав його, хто залишиться з ним на ніч біля померлої. Валерій відповів: «Залишусь один. Я не боюсь своєї матері».

Можна тільки здогадуватися, скільки і про що говорив він з нею у ту останню, прощальну ніч. Пізніше поет напише своїх «Чорних лебедів» (пам'яті матері), де скаже:

... Ти відходиш все далі і далі,
Журно тьмариться спогадом світ.
І навіки в нестерпній печалі
Я дивлюсь тобі, мамо, услід.

Матері йому бракувало усе подальше життя....

Поет по-синівськи любив Україну, вимріяв її світлий образ. Ще у своїй першій збірці «Червоний Волосожар» Валерій написав: «Степи мосяжні, Україно, цвіли на прапорі твоїм». А тому його біль примножувався ще й тим, що її, вже незалежну, продають – сусідам на втіху – оптом і вроздріб «батьки отечества чужого», що її горда і волелюбна пісня залунала на весь голос на початку дев'яностих та й знову затихла.

А вона таки лунала. У лютому 1989 року ми з Валерієм і ще кількома кіровоградцями брали участь в Установчій конференції Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Це було свято душі. У Будинку кіно в Києві, під пильним оком стражів порядку, які виглядали з міліцейських автомобілів, проходило це велелюдне зібрання. Довго чомусь не відчиняли двері, а коли вони відкрились, уже наелектризований натовп ринув у залу. Тіснили один одного, не зважаючи, навіть, на жінок. І тоді Валерій сумно сказав:

– Ось так починаємо відроджувати Україну...

Втім, перше враження швидко перекрили інші: за трибуну виходили відомі літератори, делегати конференції, лунали глибоко патріотичні промови, лунав спів хору «Гомін» – ще на «І не вмре ніколи» не наважувались, але «Червону калину» вже співали. З'явився й секретар ЦК з ідеології Єльченко. Він поклав на трибуну оттакений портфель:

– Бачите, оце стільки листів надсилають трудящі у ЦК із засудженням націоналізму...

Йому не дали говорити, «зааплодували» і засвистіли. Секретар зійшов з трибуни. В залі замаюрів жовто-синій прапор, потім другий. Делегати, здавалося, готові були йти на штурм. У всякому разі лунали пропозиції вийти з приміщення і пройти під синьо-жовтим прапором Хрещатиком.

Додому ми їхали у мало сказати піднесеному настрої. То була справжня ейфорія. Здавалося, якийсь рік-два і вся Україна заговорить материнською мовою. Не сталося. А могло б...

Валерій Гончаренко іронічно висловлювався про славу, але популярність любив, прагнув визнання, щиро радів виходу кожної поетичної збірки після семирічної вимушеної перерви, був «на сьомому небі», коли нарешті став членом Національної спілки письменників. Любив читачів і слухачів, охоче виступав перед будь-якою аудиторією. І, треба сказати, його теж любили, приходили послухати, поспілкуватися з ним. А того сумного червневого дня 2000-го року, коли Валерія проводжали в останню дорогу, до міського Палацу культури попрощатися з поетом прийшло стільки людей, що проводжаючих вистачило більш як на два квартали.

Про Валерія говорили різне. На фоні його життєвого портрета дехто малював свій світлий образ. Та він на це мало звертав уваги. Гончаренко і в житті був поетом...

//З перших уст. –2015. – 4 червня

Броніслав КУМАНСЬКИЙ

ФОТО

Фото 1. Титул першої книги Валерія Гончаренка «Червоний волосожар» 1967 р. з автографом родині Базилевських

Фото 2. Валерій Гончаренко

Зміст

Від упорядника	4
Передмова	5
I. Книги	8
1.1. Окремі видання	8
1.2. Збірники поезії.....	8
1.3. В. Гончаренко – редактор, рецензент	9
II. Публікації В. Гончаренка на сторінках періодичних видань	10
2.1. Поезія.....	10
2.2. Художня проза	13
2.3. Публіцистичні та літературно-критичні статті.....	13
III. Матеріали про життєвий і творчий шлях В.В. Гончаренка	18
3.1. Книги	18
3.2. Статті з періодичних видань.....	18
IV. Вірші, присвячені В. Гончаренку	25
V. Web-ресурси	26
VI. Іменний покажчик	27
VII. Додатки. Спогади друзів про Валерія Гончаренка. Фото	29